

Nr 584

Av fru Eriksson i Stockholm m. fl., angående vissa familjepolitiska åtgärder.

(Lika lydande med motion nr 511 i Första kammaren)

Årets statsverksproposition innehåller förslag om en rad förbättringar för familjerna. Det finns en tendens till en ny familjepolitisk giv, som visar sig i en uppräknig av bosättningslån, bidragsförskott, underhållsbidrag och tidigare beslutade barnbidrag och studiebidrag samt uppmjukning av reglerna för bostadsrabatter och ferieresor och främst den förebådade väsentliga höjningen av moderskapsförsäkringen och den infogade tandvårdsförsäkringen. Men utjämningen av barnkostnaderna bör gå betydligt längre och detta av huvudsakligen två skäl: den sjunkande nativiteten och barnfamiljernas eftersläpning i den allmänna ekonomiska standardhöjningen. Mest pressad är kanske ekonomin för de ensamstående föräldrarna och deras barn.

Under senare år upplöstes årligen närmare 9 000 äktenskap med i runt tal 11 000 barn i barnbidragsåldern, siffror som kan väntas stiga under de närmaste åren. Närmare 30 000 äktenskap upplöses genom att mannen eller hustrun avlider. Antalet ogifta mödrar med barn är ganska konstant sedan lång tid tillbaka men kommer på grund av de stora ungdomskullarna på 1960-talet att öka. Änkorna och deras barn har folkpension utan inkomstprövning och kommer att få pension även från ATP. De ogifta mödrarna har blygsamma garanterade bidrag till barnens försörjning, men de frånskilda mödrarna, som ofta är ovana att sköta ett förvärvsarbete, har stora svårigheter att både vårda sina barn och sörja för sin ekonomi. Sålunda utgår i Stockholm socialhjälp till 18 % av frånskilda mödrar med ett barn, till 43 % av de frånskilda tvåbarnsmödrarna och till 43 % av trebarnsmödrarna. De ensamstående mödrarnas löner är enligt en undersökning lägre än kvinnolönerna genomsnittligt och lägre än motsvarande manslöner. Härtill kommer svårigheten att finna någon bostad och hjälp med barntillsynen.

Vårdnadskostnaderna

Utgifterna för barnens direkta försörjning blir störst från skolåldern och uppåt, medan däremot kostnaderna för vården överväger för de små barnen. Vårdnadsfrågan, som tidigare underskattats och förbisetts, har i dag blivit den svåraste att lösa. Detta dels genom bristen på hemhjälp och daghem,

dels också därför att kvinnan, även den gifta, i dag har ett marknadsvärde i arbetslivet, som gör det till en stor ekonomisk uppoffring att avstå förvärvsarbete för vården av de egna barnen.

Av både rättvise- och befolkningspolitiska skäl bör samhället i dag träda till för att kompensera mödrarna för den inkomstförlust, de lider, då de ägnar sig åt småbarnsvården. En början är redan gjord genom moderskapsförsäkringen, som bör ytterligare utbyggas för de hemarbetande mödrarna. Barnpassning åt de förvärvsarbetande mödrarna genom en fortsättning och ökning av stödet åt daghem m. fl. liknande serviceanordningar bör också ordnas. Det tillskott till hemmets ekonomi, som hemarbetet ger genom den hemarbetande moderns insats, är visserligen en skattefri inkomst men har icke karaktär av förvärvsinkomst med därtill knutna sociala förmåner. Sjukpenning, pension och semesterrätt följer inte med en aldrig så storartad mödrainsats. Att samhället skulle ikläda sig arbetsgivaransvar för socialförsäkringar åt kvinnor, bara för att de ingått äktenskap och avstått från förvärvsarbete, är fullkomligt otänkbart. Däremot har samhället redan accepterat att ikläda sig vissa kostnader för mödrar, gifta eller ogifta, vid havandeskapet och tiden närmast därefter. Vårdnaden av de små barnen innebär som tidigare påpekats numera ett så stort ekonomiskt avbräck, att samhället genom försäkring eller på annat sätt här bör dela ansvaret med föräldrarna.

Pension åt den hemarbetande modern

Om samhället garanterar mödrarna ersättning under den tid de vårdar de små barnen, blir det också naturligt att räkna vårdartiden som pensionsgrundande efter en schabloninkomst. Frågan om rätt till obligatorisk tjänstepension för vissa barnavårdande insatser i den egna familjen bör på längre sikt kunna lösas genom att staten erlägger pensionsavgifterna. Mödrarna kan då även med avbrott för barnafödande erhålla tillräckligt antal tjänsteår för full pension.

Sjukförsäkring åt de hemarbetande mödrarna

I konsekvens med vad som sagts om kostnaderna för vårdanden av barnen, bör också sjukförsäkringen till mödrarna, gifta eller ogifta då de vårdar små barn, utgå med en tilläggssjukpenning, som motsvarar en avvägd schabloninkomst och bättre täcker de verkliga kostnaderna för en ersättare för vården av barnen. Även här faller avgiftskostnaderna på samhället och avser mödragärningen.

Omprövning av 16-årsgränsen

Sociallagstiftningen sätter gränsen mellan barnaåldern och vuxenåldern med få undantag vid 16 år. Vid denna ålder upphör barnbidraget, som har blivit normerande för förmåner knutna till barnaåldern. Sålunda upphör då

också underhållsbidrag, bidragsförskott, barnpension i folkpensioneringen och änkas rätt till änkepension på grund av barn i hemmet. Även inom skattelagstiftningen, där denna tar hänsyn till förekomsten av barn, upphör skattelättnaderna för föräldrarna, då barnet fyllt 16 år. Detta är fallet med de ensamstående föräldrarnas rätt till de giftas skatteskala och dubbelt ortsavdrag liksom förvärvsarbetande gifta **mödrars förvärvsavdrag**.

Med den förlängda obligatoriska skoltiden och med kraven på yrkesutbildning uppskjuts ungdomens inträde i förvärvslivet ytterligare några år, varför det måste förefalla riktigt att nu ta 16-årsgränsen under omprövning och lämna föräldrarna ett stöd under längre tid.

Ensamstående föräldrar

De ensamståendes ekonomiskt svåra situation är omvittnad. Tillgången på familjebostäder till billiga hyror genom ökat byggande och höjning av bostadsrabatterna och daghemsplatser eller annan vårdmöjlighet för barnen måste med det snaraste lösas. Ett kommunalt bostadstillägg borde utgå liksom till pensionärerna. En höjd åldersgräns för olika bidrag och skattelättnader blir mer angeläget för de ensamstående föräldrarna, som då 16-årsgränsen passeras, icke längre bedöms som familjeansvariga utan som ungdomskarlar. Ovan angivna förbättringar bör först genomföras för de ensamstående och komma i förtur, i den mån uppgifterna redan ligger hos sittande kommittéer.

Barnförsäkring

Det allmänna barnbidraget är en god hjälp för barnfamiljerna men motsvarar ju på intet sätt de verkliga kostnaderna för försörjningen av ett barn. Än mindre ersätter det mödrarnas inkomstbortfall vid vårdnad av barnen i hemmet. En höjning av det statliga barnbidraget, som skulle täcka barnfamiljens hela kostnad för barnet och även ge någon ersättning för de ytterligare uppoffringar av egen förvärvsinsats, som mångbarnsmödrarna får göra, kan svårigen uppnås inom en nära framtid. Med erfarenhet från samhällets ansvarstagande för äldre och sjuka personer genom försäkrings-system borde även prövas att trygga försörjningen av barnen genom en obligatorisk försäkring, som det kom på varje person att under sin produktiva tid betala till, för att varje barn skulle få en grundförsörjning. I en tid då de ensamstående föräldrarna ökar, uppkommer svårigheter att utkräva föräldransvaret av båda parter, och barnen blir lidande på att fostras i beroende av socialhjälp eller i misär. Även för dessa skulle en försäkring ge en säkrare existens. Bland de vägar som bör sökas för att få en fördelning av barnkostnaderna i större utsträckning än nu kunde således även försäkringstanken, som visat sig bärande för andra grupper, prövas.

Med stöd av det ovan anförda hemställes,
att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en utredning om samhällets ansvar för barnkostnaderna och därvid också pröva försäkringsvägen, vidare en utredning av möjligheterna för småbarnsmödrarna att åtnjuta en högre tilläggsjukpenning och tillgodoräkna sig pensionspoäng under vissa vårnadsår samt en omprövning av 16-årsåldern som gräns i social- och skattelagstiftningen och därvid särskilt beakta de ensamstående föräldrarnas ekonomiska förhållanden.

Stockholm den 26 januari 1962

Nancy Eriksson *Gunbjörg Thunvall* *Essen Lindahl*
Anna-Lisa Lewén-Eliasson *Viola Sandell* *Oskar Lindkvist*
Elvira Holmberg *Gunnel Olsson* *Nils Kellgren*